

4. Шелудько І. Словник технічної термінології: електротехніка (проект). Державне видавництво України. 1928. 248 с.

КОМПЛЕКСНА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ В АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДНИХ СЛОВНИКАХ

Юрій Силованюк

аспірант кафедри германської філології

Київський національний лінгвістичний університет

E-mail: sylovanyuk@gmail.com

Перекладні словники відіграють важливу роль у міжмовній комунікації, особливо у сфері економічної термінології. Економічні терміни відрізняються лексичною складністю, багатозначністю та культурними особливостями, що змінюються залежно від контексту. Тому їхнє дослідження вимагає як загальнонаукового, так і спеціального лінгвістичного підходу.

Науковий аналіз методів перекладу економічних термінів важливий для забезпечення точності та адекватності перекладу, що зберігає зміст і досягає комунікативних цілей.

Метою дослідження є аналіз лінгвістичних методів для вивчення економічних термінів у перекладних словниках, огляд сучасних підходів і розробка комплексної методики стратифікації термінів за мікро- та макросферами економіки.

Багато відомих зарубіжних та вітчизняних вчених займалися дослідженнями методів лінгвістики, зокрема: Р. Бріонес, Л. Згуста, А. Корольова, М. Кочерган, І. Бодуен де Куртене, В. Перебийніс, О. Петрина, О. Селіванова, А. Шлейхер та інші. Однак існуючі загальні та спеціальні лінгвістичні методи застосовані до дослідження перекладних словників не завжди враховують ієрархічну структуру економічних термінів. У зв'язку з цим, ми пропонуємо комплексну методику дослідження економічних термінів у перекладних словниках, що включає критерії стратифікації за мікро- та макросферами. Це сприятиме глибшому розумінню їхньої ролі в економічній терміносистемі та міжмовній комунікації.

Словник української мови визначає «метод» (грецьке «μέθοδος» – «шлях дослідження») як систему правил і прийомів для вивчення явищ природи, суспільства та мислення, що забезпечують досягнення певних результатів. Методологія, утворена від «метод» і грецького «λόγος» (вчення), означає: 1) вчення про науковий метод пізнання; 2) сукупність прийомів, що застосовуються в різних науках відповідно до специфіки об'єкта дослідження [6].

Кожен метод передбачає певну систему логічних дій і прийомів збору, обробки та узагальнення фактів, що формує методику дослідження. Індукція полягає в узагальненні висновків на основі окремих явищ, а дедукція – у

виведенні конкретних висновків з загальних положень. Обидва підходи активно використовуються в мовознавстві: індукція для узагальнення мовних явищ, дедукція – для вивчення механізмів сприйняття і породження мовлення [2, 5].

Аналіз і синтез є загальнонауковими методами, що взаємодоповнюють одне одного. Аналіз полягає у поділі цілого на частини для їх вивчення, тоді як синтез об'єднує ці частини для цілісного розуміння явищ. У мовознавстві прикладом є компонентний аналіз, коли значення слова розкладається на семи, а потім відновлюється початкове значення [7].

Описовий метод – один із найстаріших у мовознавстві. Він систематизує мовні одиниці та аналізує їх функції на конкретному етапі розвитку мови (синхронія). Метод включає етапи виокремлення мовних одиниць, їх сегментацію та класифікацію. Інтерпретація може бути зовнішньою (пов'язаною з позамовними реаліями) або внутрішньою [2].

Порівняльно-історичний метод має на меті встановлення спорідненості мов, дослідження процесу розпаду прамови та закономірностей розвитку споріднених мов [1]. Спочатку його використовували для реконструкції незадокументованих мовних фактів, але пізніше він почав вивчати й закономірності мовного розвитку [8].

Метод порівняння вперше застосували Клод Лансло і Антуан Арно, які, аналізуючи грецьку, латинську та французьку мови, виявили їх спорідненість (Кочерган, 2006). Важливо порівнювати не тільки слова, але й морфеми, оскільки запозичення можуть маскувати справжню спорідненість.

Зіставний метод, або контрастивний аналіз, порівнює мови для виявлення відмінностей, зокрема на фонологічному, граматичному, семантичному та лексичному рівнях [2]. Він ефективний для дослідження близькоспоріднених мов, фокусуючись на контрастах.

Структурний метод реалізується через дистрибутивний, метод безпосередніх складників, трансформаційний і компонентний аналіз [8]. Дистрибутивний аналіз, розроблений Л. Блумфільдом і вдосконалений З. Харрісом, вивчає оточення мовних одиниць, зокрема в економічній термінології [7]. Наприклад, термін "глобалізація" часто вживається в контексті "глобалізація економіки".

Беззаперечною є важливість використання лінгвістичної та стилістичної статистики, де перша досліджує вибір термінів, а друга – їх частоту (Білодід, 1964).

Частотні словники, які упорядковують терміни за частотою, мають велике практичне значення, оскільки 1100 найчастотніших слів покривають до 80% тексту [2]. Закон Ципфа ілюструє взаємозв'язок між кількістю значень слова та його частотою [10]. Метод Майкла Халлідея об'єднує системно-функційний і лінгвосинергетичний підходи для аналізу терміносистеми економічної термінології [9].

Для комплексної методики дослідження лексикографічної стратифікації економічних термінів необхідно ретельно розглянути всі етапи дослідження.

На початковому етапі, при визначенні термінологічної бази, використовуються методи узагальнення та опису для відбору економічних

термінів з перекладних словників. Наступний етап – класифікація термінів за допомогою індукції, дедукції, аналізу та синтезу, що дозволяє виявити закономірності і групувати терміни за спільними характеристиками для стратифікації на мікро- та макроекономічні категорії.

На етапі порівняльного аналізу перекладних відповідників використовуються зіставний і порівняльно-історичний методи. Зіставний метод дозволяє виявити зміни в значеннях термінів, наприклад, термін «inflation» може мати різні функції в залежності від економічної системи. Порівняльно-історичний метод допомагає простежити еволюцію термінів у часі.

Структурний та функціональний аналіз термінів проводиться за допомогою структурного методу і системно-функційного підходу М. Халлідея, які виявляють семантичні та синтаксичні зв'язки термінів, наприклад, «monetary policy» у макроекономічному контексті.

Кількісний та статистичний аналізи визначають частоту вживання термінів у словниках, підкреслюючи важливість терміна «inflation» у макроекономічних текстах. Ці методи дозволяють ідентифікувати терміни, які є значущими для стратифікації.

Останнім етапом є систематизація та фінальна стратифікація термінів за критеріями абстракції, масштабності, об'єкта дослідження та галузевої диференціації [4].

Отже, використання комплексної методології дослідження економічних термінів в англійсько-українських перекладних словниках, яка включає різні методи, дозволяє здійснити глибокий аналіз економічної термінології. Стратифікація термінів за запропонованими критеріями забезпечує науково обґрунтовану класифікацію, що сприяє кращому розумінню структури та функціонування економічних термінів у міжмовній комунікації, що важливо для адаптації термінів у перекладацькій практиці.

Список використаних джерел:

1. Корольова А. В. Нові виклики сьогоденної компаративістики і контрастивістики. Проблеми зіставної семантики. 2013. Вип. 11. С. 9–15.
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник для студ. філол. спец. ВНЗ (2-ге вид., випр. і доп.). Київ: Видавничий центр "Академія", 2006.
3. Петрина О. С. Методологічні засади дослідження англійських та українських терміносистем банківської сфери. Закарпатські філологічні студії. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». 2018. Т. 1. Вип. 3. С. 174–179.
4. Силованюк Ю. В. Стратифікація економічних термінів за мікро- та макросферами економічної галузі. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2024. Вип. 72, Т. 3. С. 180. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика».
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008.
6. Словник української мови. В 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980.

7. Сухорольська С. М., Федоренко О. І. *Методи лінгвістичних досліджень: навчальний посібник для студентів, аспірантів і науковців*. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006.
8. Цимбал Н. А. *Методи лінгвістичних досліджень: навчальний посібник*. Умань: Візаві, 2019.
9. Briones, R. R. (2016). Textual analysis through systemic functional linguistics. *Journal of English Language Teaching and Linguistics (JELTL)*, 1(1), 109–144.
10. Li, W. (2002). Zipf's law everywhere. *Glottometrics*, 5, 14–21.
11. Zgusta, L. (1971). *Manual of lexicography*. The Hague: Prague Academia.

**ПІДРЯДНІ ІМЕННИКОВІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ
АТРИБУТИВНОЇ СЕМАНТИКИ В КІНОПОВІСТІ
О. ДОВЖЕНКА «ЗАЧАРОВАНА ДЕСНА»**

*Раїса Христіанінова,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови,
Марія Василюк,
здобувачка філологічного факультету,
Запорізький національний університет
E-mail: khrystianinova@gmail.com*

Попри тривалу історію вивчення, словосполучення як синтаксична одиниця й натеper не набуло чіткої визначеності. Дослідники кваліфікують його по-різному: як об'єднання двох слів у свідомості і в мові [4, с. 7], поєднання слів на основі предикативного, підрядного і сурядного синтаксичного зв'язку [5, с. 39], пов'язані лише підрядним зв'язком «синтаксично-семантичні єдності, утворені за нормами і правилами національної мови з двох чи більшої кількості повнозначних слів, які виражають єдину, хоч і в лексично членній формі, назву предмета, поняття чи уявлення» [6, с. 11]. Погоджуємося з К. Шульжуком, що найобґрунтованішим щодо витлумачення словосполучення є підхід І. Вихованця, який цю синтаксичну одиницю розглядає як підпорядковану реченню, таку, що її вичленовуємо з нього, але можемо розглядати й поза ним [7, с. 32]. І. Вихованець пов'язує словосполучення лише з ускладненими простими реченнями: «Словосполучення формуються внаслідок різного роду ускладнення вихідної (семантично елементарної) структури речення» [1, с. 187]. Він виокремлює сурядні й підрядні словосполучення: «Словосполучення – це синтаксична одиниця-конструкція, що утворюється в типових випадках поєднання двох повнозначних слів на основі підрядного або сурядного зв'язку та відповідних семантико-синтаксичних відношень і структурна схема якої закріпилася в мовній системі» [Там само, с. 192]. Підрядні словосполучення вчений традиційно поділяє за частиномовною належністю опорного слова. Він підкреслює, що найпродуктивнішою опорною одиницею підрядних словосполучень постає іменник, а залежними компонентами є прикметники та іменники в непрямих відмінках [Там само, с. 187–188]. Для іменникових